

מסורת הש"ס

- (א) [לעיל קד:];
(ב) [פירוש חזקוני: (א) ו'ל' רב מרין]; (ד) [פסחים פג:];
(ה) [אבות פ"ג מ"א, (ו) שם, (ז) [לעיל ט:];

תורה אור השלם

1. וכל הולך על כפיו בכל החיה החולקת על ארבע שטאים הם לכם כל הנגע בנבלתם יטמא עד הערב; והנשא את נבלתם יבבס בגדיו וטמא עד הערב שטאים הקהל לכם; ויקרא יא כז, כח

גליון הש"ס

גמ' וקולית השרץ. לאו דוקא דהא שרץ מטמא כנעשה אלא דיעקב פירכא מנבלה ושרץ דנקט אשניות לישנא הוא. רמב"ן נחידות פ"ב דף ע"ז ד"ה אין אומות:

הנחות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבי וכו' לא מטמא משום אבר; (ב) ד"ה טמאה וכו' בבעלי חיים: (ג) תוס' ד"ה נוגע וכו' לא ליטריץ ליה למתני:

מוסף רש"י

שימישו נותר. שעות כהן מוח חוק למט ושימשהו העצמות הללו, מטמאין את הידים, כותר עלמו שגור חממים שטמא את הידים (פסחים פג). בסיום. כדמרתמין כטו (שמות ל) בסיסה (שם).

וקולית המוקדשים. במסכת פסחים (דף קב:) תנן הפגול והנוטר מטמאין את הידים דגזרי בהו רבנן משום חשדי כהונה ועללי כהונה כדמפרש הסו וגזרו אף בעצמות ששימשו נותר: נבלה אין עצמותיה מטמאים דכתיב (ויקרא יא) בנבלתה ולא בעצמותה וכן שרץ הלכך

קטומים טהורים אף מלטמא כמטא וכ"ש מגע דאי אפשר לו ליגע ואע"ג דשומר מכנים ומולא טומאה ה"מ דכר שפער ליגע בטומאה עצמה ואפילו לא נגע בה אלא בשומר טמא אכל היכא דאי אפשר ליגע בטומאה עצמה אין שומר מטמא: **נקוצים כל שווא.** אפילו כחוט השערה שפער להכניס בו חוט השערה של ראשו או זקנו והרי הוא מטמא כיון דלקמן [קסו:]:

גמ' ואי דאיכא בזה מוח מצפנים טומאה בוקעת ועולה. קושא היא אמאי אין מטמא בזהל הרי אין לה חלל טפח וקיימא לן בצרכות (דף יט:) כל חלל שאין בו טפח אינו חוץ בפני המוח: ואי קסבר מוח מצפנים מעלה ארוכה לבשר מבחוץ אע"ג דליכא מוח הולא ובמחזור לחי סוף המוח נבלה שרי פנעמיס שהמו כולו כלה ומוחר וע"י המוח גדל הבשר מלמעלה א"כ בלא צר ובלא מוח חשיב אבר כל עכ"ל חלול ותנן [אבות פ"א מ"ו] האברים אין להן שיעור אפילו פחות מכזית מן המוח ופחות מכעדה מן השרץ: **קסבר אין מוח מצפנים מעלה ארוכה.** לבשר מבחוץ והלא הולא וליכא צר אין סופו להעלות ארוכה וכו' ולא אבר מיקרי: א"ה **במוקדשין אמאי טמאים.** הרי לא שימשו נותר דאין נותר בפחות מכזית: **כי נקבו אמאי טמאין.** הא אמרת דאין שומרין מנטרפין לטומאה חמורה: **רישא.** דקולית המוח: **דליכא כוית.** לפיכך אין מטמא בזהל: **סיפא.** מוקדשים ושרץ ונבלה: **דאיכא כוית.** לפיכך גבי מוקדשין איכא ושיעור נותר וגבי נבלה ושרץ איכא שיעור לטמא: **ומאי קמ"ל.** כיון דרישא ליכא כוית וזאכתי לא אשמעינן דעכ"ל כשעורה מטמא בנגע ולא בזהל וכזית מן הנבלה מטמא: **מילי מילי.** כל דבר שאשנה שמיטתו אשמעינן טעמא ככל חד חד מה שהיה זה לא הראה זה: **רישא.** אשמעינן מדלל טימא בזהל על כרחיך שמעת מינה דמוח מצפנים אין מעלה ארוכה מבחוץ דאי מעלה בין אית ביה בין לית ביהו מטמא: **מילתא היא.** כותר עלמו ואיטריץ לאשמעינן דכי הוא כדכר מרי משום דבפסחים (דף קב:) לא תנן אלא הפגול והנוטר אכל שמושו לא תנן ואשמעינן מתניתין דמשום ודשימשו כוית נותר מטמא אפי' כשהיה קטומה ולא נגע במוח טמא משום עכ"ל

אביי אמר לעולם מוח מעלה ארוכה. דמטמא בזהל משום שיעור לא יטמא (א) אבר ומוקדשין נבלה ושרץ דליכא כוית כדאוקימנא ואביי לא פליג אלא במעלה ארוכה: **לארצה.** דבעלי חיים מעלה ארוכה השתא נמי אבר הוא ולא צבי שיעור: **לארצה.** סביב סביב ופילו במקום אחד: דקל אס תטול ממנו רלוועה סביב הוא מתיבש שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף ואס תקליפנו לארכו ותשייר דדו אחד יש דרך לשרף לעלות: **לעולם.** רישא דליכא כוית דלא מוקמינן מתניתין בתי טעמי וא"ל ליכא כוית היא מטמא בזהל דמוח מצפנים מעלה ארוכה: **ומאי נוגע מאהיל.** מאהיל נמי במשמע כדמפרש ואזיל דליכא תנא דקרי למאהיל נוגע: **אמאי טהורים.** עכ"ל גופיה אבר הוא ובלא מוח נמי מטמא וסתימה מאי אהניא: **המתקשקש.** יבש ונעקר במוך החלל ידהוא לא מעלה ארוכה: **גבי מפי.** אף על גב דאינו מעלה ארוכה מטמא בזהל דהא בלא חשיבות אבר הא איכא שיעור וסתימה לא מהניא ביה דטומאה בוקעת ועולה ומוקדשים הרי שמשו נותר: **נבלה כיון דמתקשקש הוא.** ושוב אינו מעלה ארוכה לאו אבר הוא הלכך ינקבו דאפשר ליגע מטמאים משום שיעור לא ניקבו לא דלאו אבר הוא דהשתא גרע מקולית שיש בה כעדה מוח לא דהוא מעלה ארוכה הוא: אף אן נמי סינא. דקרי למאהיל נוגע:

העור והרוטב פרק תשיעי חולין

נוגע אין מאהיל א"א. וא"ת מנא ליה למידק מאהיל לא אי משום דלא קמני לה הא לא קמני נמי משא אע"ג דעכ"ל כשעורה מטמא במשא וי"ל דמשא לא אכטריץ (א) למתני אכל אהל הוה ליה למתני כיון דאין עכ"ל מטמא בזהל אע"ג דלא מתני ליה במוקדשין מ"מ הוה ליה למתני בזהל אפי' נשחית אמת

אע"ג דלא הוה אהל דומיא דנוגע דנוגע בכל מקום טמא אכל מאהיל לא מטמא אלא כנגד המוח מ"מ בזהל דהוה למתני ואס תאמר ולשני ליה הא מני רבי יוסי דלית ליה טומאה בוקעת ועולה לקמן בשמעין ושמה לא מסתבר ליה לאוקומה כר' יוסי: **וה"ה מוח שבפנים מעלה ארוכה מבחוץ.** פירש הקוטרס אע"ג דליכא מוח כלל וזה דחקו מדלל מוקי לה דלית ביה מוח ובחסד דחק דמדנקט קולית משמע דמירי דליכא מוח קצת: **א"ה חבי מוקדשים ב'.** פירש בשלמא אי איירי דליכא כוית א"ש מוקדשין אפי' למ"ד בערבי פסחים (פסחים קטא). נותר בצניעה דכל חד איירי שיעור ידיה אלא כיון דבמת איירי דליכא שיעור מוקדשין אמאי כו' תימה דמאי קמ"ל רב מרמיטין הרי ועוד דצ"ל כיצד לולין (שם דף פג.) מיימי סיעתא לרב מרי ודחי לה ליתיה הך מתניתין דהכא ונראה דרב מרי אשמעינן עצמות שמשו נותר כבר אפי' אין בהן עכשיו כלום ומתני איכא לאוקומי דליכא אכתי כוית ומ"מ חדש הוא דליכא שימוש נותר צולס ובפסחים דבעי ללאומי מעצמות פסח דקאמר אלא לאו דלית ביה מוח היינו שהיה זה מוח כבר דעכשיו לא קאמר דפשיטא דטעוין שרפה משום מוח: **הבא במאי עסקינן בששיפה.** דמו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כוית מוח לא מטמא בזהל דליכא שיעור ולא הוה נמי אבר ואשמעינן דשיפה אינו מטמא בזהל:

ומאי נוגע דקתני מאהיל. וקמ"ל דנוגע היינו מאהיל ומנטרפין וא"ת ליתני כוית מן המוח הנוגע בו טמא ואס ידענא דנוגע היינו מאהיל וי"ל דלא הוה שמעינן ליה מהכא אלא משום דקיס לן בעלמא דמית מן המוח מטמא בזהל אכל השתא דקתני קולית יומן המוח וקתני נוגע מוכיח דנוגע היינו מאהיל דאי אפשר ליגע במוח ממש במוך הקולית אלא ע"י אהל: **הבא במאי עסקינן בכזית מוח המתקשקש.** הא דלא קאמר כששיפה כדאמר לעיל אפשר דסבירא ליה דשיפה מעלה ארוכה מבחוץ: **אמר**

נוגע דקתני מאהיל ואי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ קולית נבלה וקולית השרץ כי לא נקבו אמאי טהורים אמר רבי בנימין בר גידל אמר ר' יוחנן יהכא במאי עסקינן כגון דאיכא כוית מוח המתקשקש גבי מת טומאה בוקעת ועולה נבלה כיון דמתקשקש הוא ניקבה אין לא ניקבה לא א"ר אבין ואיתימא ר' יוסי בר אבין אף אנן נמי תנינא הנוגע הבחצי זית ומאהיל על חצי זית או חצי זית מאהיל עליו טמא אי אמרת בשלמא חד שמא הוא משו"ה מצטרף אלא אי אמרת תרי שמי נינהו מי מצטרף והתנן יזה הכלל כל שהוא משם אחד מצטרף וטמא משני שמות טהור אלא מאי חד שמא הוא אימא סיפא יאהל הנוגע

ששימש את הנוטר: לא ניקבה לא. דבעינן אפשר ליגע כדמני טעמא בזהל לקמן [קסו:]: ומתניתין בשפה נסרה במגל או בצסין דמו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כוית מוח דמטמא בזהל משום שיעור לא יטמא (א) אבר ומוקדשין נבלה ושרץ דליכא כוית כדאוקימנא ואביי לא פליג אלא במעלה ארוכה: **לארצה.** דבעלי חיים מעלה ארוכה השתא נמי אבר הוא ולא צבי שיעור: **לארצה.** סביב סביב ופילו במקום אחד: דקל אס תטול ממנו רלוועה סביב הוא מתיבש שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף ואס תקליפנו לארכו ותשייר דדו אחד יש דרך לשרף לעלות: **לעולם.** רישא דליכא כוית דלא מוקמינן מתניתין בתי טעמי וא"ל ליכא כוית היא מטמא בזהל דמוח מצפנים מעלה ארוכה: **ומאי נוגע מאהיל.** מאהיל נמי במשמע כדמפרש ואזיל דליכא תנא דקרי למאהיל נוגע: **אמאי טהורים.** עכ"ל גופיה אבר הוא ובלא מוח נמי מטמא וסתימה מאי אהניא: **המתקשקש.** יבש ונעקר במוך החלל ידהוא לא מעלה ארוכה: **גבי מפי.** אף על גב דאינו מעלה ארוכה מטמא בזהל דהא בלא חשיבות אבר הא איכא שיעור וסתימה לא מהניא ביה דטומאה בוקעת ועולה ומוקדשים הרי שמשו נותר: **נבלה כיון דמתקשקש הוא.** ושוב אינו מעלה ארוכה לאו אבר הוא הלכך ינקבו דאפשר ליגע מטמאים משום שיעור לא ניקבו לא דלאו אבר הוא דהשתא גרע מקולית שיש בה כעדה מוח לא דהוא מעלה ארוכה הוא: אף אן נמי סינא. דקרי למאהיל נוגע:

הנוגע

עין משפט
נר מצוה

נא מ"מ פ"ח מהלכות
אבות הטומאות הל'
ד:
נב ב מ"מ פ"א שם הל'
ד:
נב ג ד מ"מ פ"ב מהל'
טומאות מה הל' ה
ופ"ב מהל' אבות הטומאות
הל' יא ופ"ד הלכה ט:
ה ה ו ד מ"מ פ"ד מהל'
טומאות מה הל' יד:

שיטה מקובצת

אן מוקדשין קמ"ל
שימוש: [ח] חלול ותנן
בגדה פ' יוצא דופן ודף
מגן [א] האברים אין להם
שיעור אפי' פחות מכזית
מן המוח ופחות מכזית
נבלה ופחות מכעדה:
א"ה איכא שמוש נותר
וגבי שרץ ונבלה איכא
שיעור: [ז] ליכא כוית
וכי אכתי לא שמעינן:
[ח] מילי מילי כל דבר
ודבר ששנה במשנתנו
אשמעינן טעמא בכל חד
מה: [ו] בין לית ביה הוה
טמא: [ז] דמשום דשמשו
כוית נותר מטמא:
[ח] לא מטמא משום אבר
ובמוקדשין: [ט] ונעקר
במוך החלל דהוא לא
מעלה: [י] דקתני קולית
המת וקתני:

(א) בלחמ הוא ששנה בלחלות
(פ"א מ"ו) אכל מיימי לה גס
במה שם ונעמלה (דף י"ז).